

Přikloňte se, prosím, k S nebo N a pokračujte druhým krokem. Pokud se mezi S a N nemůžete rozhodnout, přečtete si všechny čtyři sady vrozených potřeb.

Druhý krok: Jaké jsou vaše vrozené potřeby?

Vrozené potřeby jsou trvalou charakteristikou naší osobnosti. Projevují se už od dětství, promítají se do učebního stylu a ovlivňují, jak přistupujeme k práci i co nám vyhovuje ve vztazích. Přestože se člověk v průběhu života hodně mění, vrozené potřeby stále ovlivňují jeho vnitřní motivaci – co mu dává smysl a co považuje za zbytečné, co mu jde samo a co ho naopak stojí hodně energie.⁵

V následujícím textu půjde o to, rozhodnout se pro celou jednu sadu potřeb – pro tu, která u vás převažuje. Nevadí, když vše nebude sedět úplně doslova; nevadí, když se částečně uvidíte i v potřebách jiných typů.

Pokud se nebudete moci rozhodnout, ne zoufejte. Je mnoho důvodů, proč to může být těžké. Odložte to na později.

Týden se pozorujte a všimněte si, proč děláte určité věci, jaká z uvedených potřeb za tím je. A vzpomeňte si na své dětství – co jste tenkrát potřebovali, co bylo pro vás důležité, i když se vám toho třeba nedostávalo, protože vaši rodiče byli jiní a vašim potřebám úplně nerozuměli?

Písmenné zkratky budou v knize vysvětleny později. Pokud vás bude při čtení napadat, že by vám více než písmena vyhovovaly nějaké názvy typů, klidně si je vytvořte. Budou vaše a budete mít za nimi svoje pochopení. Já se názvům typů v knize bráním, protože přispívají ke zjednodušování a škatulkování. Zjednodušit si popisy pro sebe sama je v pořádku; zjednodušit je celkově způsobuje, že si různí lidé pod stejným názvem představí něco úplně jiného.⁶

Pokud jste zvolili S (smysly), vyberte si mezi temperamentem SJ a SP

Jde o to, která sada vrozených potřeb více odpovídá vaší přirozenosti (nemusí sedět dokonale všechny body).

Temperament SJ

Stabilita

- Vyhovuje vám, když se věci příliš nemění. Když můžete mít jistotu v tom, že věci budou tak, jak jste zvyklí nebo jak se mají správně dělat.
- Spoléháte se na zkušenost (svou nebo jiných lidí), protože chcete nalézt řešení, které je funkční, spolehlivé a co nejrychleji vás dovede k výsledku. Nemáte potřebu měnit to, co funguje. Nový způsob hledáte pouze v případě, když ten starý už opravdu nefunguje.

⁵ Podrobnější vysvětlení konceptu vrozených potřeb najdete v podkapitole „Vrozené potřeby“ na s. 27.

⁶ Viz podkapitola „Teorie typů: Východiska a úskalí určování typu osobnosti“ na s. 17.

Předvídatelnost

- Vyhovují vám rozvrhy a konkrétní plány. Rádi víte, co se bude dít a že se plán opravdu dodrží. Myslíte na zadní kolečka a prakticky se připravujete na budoucnost, abyste nebyli překvapeni.
- Potřebujete znát pravidla skupiny, jíž jste součástí, a rozumět tomu, jaká je vaše role. Vyhovuje vám, když i ostatní mají své role jasně vymezeny, aby mohli zodpovědně dělat svou práci.
- Máte rádi věci pod kontrolou.

Spolehlivost

- Potřebujete konkrétní zadání, dostatek faktických informací, abyste mohli úkoly plnit v souladu s očekáváním. Jste rádi, když tato očekávání naplníte a okolí to ocení.
- Máte stále na paměti, co je nutné splnit. Potřebujete věci dokončit, dodělat, odfajfkovat si a už se k tomu nevracet. Držíte se svého rozhodnutí a neměníte ho, pokud jste přesvědčeni, že to tak má být.

Jako člověk tohoto typu podvědomě porovnáváte nové informace s tím, co už máte někde uloženo ve své zkušenosti, a snažíte se to někam zatřídit. Usilujete o předvídatelnost, pravidelnost, spolehlivost a soustavnost. Proto se ve svém životě zasazujete o jasnou strukturu, stabilitu, řád a pořádek.

S lidmi stejného temperamentu vás spojuje potřeba být užiteční a mít pocit, že někam patříte. Ve svém životě hodně plánujete a svých plánů se držíte (míváte záložní plán, když první nevyjde). Většinou se bez zbytečných řečí zhostíte zadaného úkolu, postupujete rádi krok za krokem a vyhledáváte osvědčené činnosti.

Více se o tomto typu dočtete v podkapitole „Temperament SJ“ na s. 31. Pro srovnání si ale, prosím, přečtěte i o ostatních typech.

Temperament SP**Svoboda**

- Vyhovuje vám, když můžete volně reagovat na to, co se právě děje. Máte rádi rozmanité a proměnlivé prostředí, dostatek podnětů pro své smysly.
- Omezují vás předem dané struktury, postupy a očekávání okolí. Sami si chcete volit, co a jak uděláte; chcete mít vždy prostor pro vyjednávání a změnu.

Teď a tady

- Všimáte si, co se kolem vás děje; jste velmi vnímaví k fyzickému prostředí (zvuky, chutě, vůně). Potřebujete hodně zážitků a vlastních zkušeností.
- Změny vás nevykolejí. Ve většině situací si poradíte, i když jste se na ně nepřipravovali, protože improvizujete na místě, podle toho, jaká je zrovna situace.

Okamžitý dopad

- Potřebujete vidět, že to, co děláte, má rychlý účinek. Vyhovují vám spíše krátkodobé cíle, kterých je možné dosáhnout v brzké době.

- U praktických činností se nepotřebujete dlouho rozmýšlet „co by – kdyby“. Zkusíte to – a uvidíte. Když to nebude fungovat, zkusíte něco jiného.
- Potřebujete úzké spojení s realitou. Nebaví vás teoretizovat, učíte se praxí.

Jako člověk tohoto typu nasáváte podněty z okolního světa, necháváte je na sebe volně působit a rychle se jim přizpůsobujete. Díky tomu jste nejvíc ze všech typů spjati s realitou – rychle se v situaci orientujete a děláte, co je právě potřeba. Vyhovuje vám žít přítomným okamžikem a dokážete si vychutnat právě probíhající chvíle. Rádi děláte to, co sami chcete a kdy chcete; ctíte svobodu a volnost. Když vám o něco jde, máte vytrvalost, kterou u ostatních typů nenacházíme. Je to proto, že si dokážete užívat činnost v jejím průběhu, jste do ní naplno ponořeni, často zároveň zkoušíte, zda dokážete vytrvat až do konce, popř. zjišťujete, kolik jste schopni snést.

Více se o tomto typu dočtete v podkapitole „Temperament SP“ na s. 38. Pro srovnání si ale, prosím, přečtěte i o ostatních typech.

Pokud jste zvolili N (intuice), vyberte si mezi temperamentem NT a NF

Jde o to, která sada vrozených potřeb více odpovídá vaší přirozenosti (nemusí sedět dokonale všechny body).

Temperament NT

Rozumět a prověřovat

- Kladete si otázky „Proč?“ a hledáte logická vysvětlení. Zjišťujete dostupné vědecké poznatky, prověřujete informace z více zdrojů a vyhodnocujete jejich relevantnost. Hledáte takové vysvětlení, které vám samotným bude dávat skutečný smysl.
- Pokud nemá požadavek objektivně logický důvod, postrádáte motivaci věnovat se mu.

Kompetentnost

- Chcete být schopní a zvládat věci, pro které se rozhodnete, na vysoké úrovni. To, co dnes umíte, pro vás není meta; chcete vědět víc a být lepší než dřív.
- Inteligence a odbornost jsou kvality, které také oceňujete u druhých, protože se od nich můžete hodně naučit a svou kompetentnost zvýšit.

Zdokonalování

- Nedává vám smysl udržovat věci pouze v chodu – chcete je měnit a posouvat dál. Hledáte nové cesty, navrhuje inovace tak, aby byly přínosné s ohledem na celý systém, a neprovádíte nezávislé dílčí zásahy (kdy se zlepší konkrétní část, ale na celek by to mohlo mít negativní vliv). Rutinu a řešení praktických detailů necháte ochotně druhým.
- Chcete vydávat jen tolik energie a zdrojů, které jsou nutné pro výsledek, jehož jste se rozhodli dosáhnout. Neradi děláte věci zbytečně, včetně vysvětlování toho, co považujete za jasné.

Jako člověk tohoto typu chcete především získávat informace a rozumět, jak věci fungují. Rádi se zlepšujete – neustále získáváte nové informace a rozvíjíte své schopnosti, a to i přesto,

že je uplatníte někdy později. Rádi byste rozuměli všemu v oboru, který si vytknete jako oblast své kompetence. Jste si neustále vědomi svých nedostatků a své nedokonalosti; mnohem více než jiní se tím trápíte, ale děláte to potají – rozhodně nechcete, aby o vašich schopnostech pochyboval někdo jiný než vy sami. Vztekáte se nad svými chybami a nepřestáváte usilovat o dokonalost, dokonce ani při rekreačních činnostech (např. jakmile pro zábavu začnete hrát karty, brzy děláte, co můžete, abyste byli výborní hráči, kteří nedělají chyby).

Více se o tomto typu dočtete v podkapitole „Temperament NT“ na s. 45. Pro srovnání si ale, prosím, přečtěte i o ostatních typech.

Temperament NF

Hlubší smysl

- Potřebujete vědět, že to, co děláte, má nějaký vyšší smysl – mění svět k lepšímu, pomáhá lidem. Rádi pracujete na svém rozvoji a přijímáte výzvy, které vás někam posouvají a dávají vašemu životu hlubší význam.
- Vidíte pod povrch, čtete mezi řádky, citlivě vnímáte neverbální signály. Předvídáte záměry, odhalujete problémy druhých lidí.

Jedinečnost

- Každého člověka vnímáte jako individualitu, věříte, že je v něm ukryt potenciál, který mu rádi pomůžete objevit.
- Potřebujete být přijímáni a milováni pro to, jací jste, pro svou jedinečnost a výjimečnost. Rádi používáte svou představivost k hledání nových cest.

Harmonie

- Potřebujete „být sami sebou, ale nebýt sami“. Máte rádi otevřenost a autenticitu v komunikaci, ale hrozí-li konflikt, svůj názor zjemníte nebo se přizpůsobíte.
- Toužíte po harmonii ve vztazích i po souladu s vnitřními hodnotami.

Jako člověk tohoto typu se orientujete především na lidské stránky světa, vztahy mezi lidmi i hodnoty uvnitř svého nitra. Představujete si, jak by svět i vztahy ideálně měly fungovat; doufáte v lepší zítřky. K tomuto ideálu chcete přispět svým dílem, a tak průběžně reflektujete to, co jste udělali, zamýšlíte se nad tím, zda jste to nemohli udělat lépe, a to zejména ve vztahu k druhým lidem (jestli jste jim dostatečně pomohli či alespoň neublížili) nebo k vlastním hodnotám (jestli jste se zachovali v souladu s tím, čemu věříte). Proces sebereflexe a osobní proměny, cesta „stávání se něčím“, tím, čím „byste měli být“, je pro vás silným vnitřním motorem. Podobně motivující je pro vás i odhalování skrytého potenciálu v druhých lidech.

Více se o tomto typu dočtete v podkapitole „Temperament NF“ na s. 53. Pro srovnání si ale, prosím, přečtěte i o ostatních typech.